

RECTIFICĂRI LA UNELE INSCRIȚII HISTRIENE PUBLICATE DE V. PÂRVAN (II)

Inscripția publicată de V. Pârvan în « Dacia », II, 1925, p. 205, sub nr. 9, reprezintă partea de sfârșit a unui decret în cinstea unui zaraf străin, prin care se acordă acestuia, împreună cu unele privilegii obișnuite în asemenea împrejurări, îngăduința de a-și practica negoțul în Histria, în cadrul dispozițiilor edictate de un colegiu de magistrați numit « al celor zece ». Fragmentul e interesant prin mențiunea acestor dregători, niciodată pomeniți în vreun alt text histrian, dar și prin unele particularități de redactare, din păcate nu deajuns de sigure, din pricina proastei stări de conservare a pietrei.

În lectura lui Pârvan, documentul se prezintă precum urmează:

[ισ]οτέλειαν, εἴσπ[?]ο[υ]ν καὶ ἔκπλουν καὶ πολέμου
[κ]αὶ εἰρήνης ἄστυ εἰ καὶ ἄσπονδεῖ. εἶνα: δὲ αὐτῶ
[ἔ]φοδον ἐπὶ τῆ(ν) βουλή[ν] καὶ τὸν δῆμον παραχρῆ[ν]
[μ]α πρώτῳ ὑποκρη[ύ]γματι, πρὶν ἔλθειν πάντας
τοὺς μετὰ ἱέρα. ἄ[τέλειαν] δὲ εἶναι αὐτῶ ἐπὶ
τῶ κολλύβῳ ὅπως [ὑ]πάρχη ὁ νόμος, κατὰ τὸ δόγ[μ]
μα τῶν δέκα. τὸ δ[ὲ] ψήφισμα τοῦτο ἀναγραφῆ[ν]
ναι εἰς στήλην λε[υ]κοῦ λίθου καὶ ἀναθεῖναι
εἰς τὸ ἱερόν τοῦ Ἀπ[ό]λλωνος· τὸ δὲ ἀνάλωμα
δοῦναι τὸν τ[α]μίαν ἀφ' ὧν χειρίζεται αὐτὸς εἰς
τὰς ἀποστ[ολ]ὰς τῶν πρέσβων . . . . .
[?]μια. κα[?]λέσαι δὲ αὐτὸν καὶ ἐπὶ ξένια? . . .]

Nu-i greu de văzut însă că unele citiri ale editorului sînt indoielnice, și că indeosebi încercarea de întregire a rîndurilor 3—5 apare ca defectuoasă. Pârvan însuși nu-și făcea iluzii în această privință, de vreme ce, în legătură cu începutul rîndului 5 — τοὺς μετὰ ἱέρα — se vedea obligat să observe: « în decretule grecești, în acest loc, întîlnim de obicei formula: μετὰ τὰ ἱερά. De bună seamă, ἱέρα e un ionism; nu sîntem însă siguri dacă ține locul obișnuitului ἱερά, sau dacă ne găsim în fața unui acuzativ de la ἱερεύς, ἕως : în care caz, am avea ἱέρα pentru ἱερέα »¹.

Că explicația nu poate fi socotită satisfăcătoare, nici nu mai e nevoie s-o spunem. Ceea ce trebuia lămurit, într-adevăr, nu era atît forma ἱέρα sau

¹ « Dacia », II, 1925, p. 206—207.

ἱερέα (ionică sau comun-greacă), ci prezența ei într-un context unde în mod normal așteptam ἱερά. Aci stă dificultatea, și aceasta l-a îndemnat pe Louis Robert să propună o întregire diferită a rindurilor 3—5, potrivit căreia, în loc de [παραχρήμα] πρώτῳ ὑποκρή[ύγματι, πρὶν ἐλθεῖν πάντας] τοὺς μετὰ ἱερέα, am avea citirea indiscutabil mai plauzibilă: [μετὰ τὰ ἱε:] ἄ πρώτῳ ὑποκρή[ύστειν δὲ τοῦς], < aci numele unui colegiu de magistrați > ... τοὺς μετὰ ἱερέα Ἄ... < numele începînd cu această literă al unui preot al lui Apollo >¹.

Chiar astfel emendat, decretul e departe de a oferi însă un text satisfăcător. Louis Robert, care s-a ocupat de el în treacăt, a lăsat neschimbate celelalte propuneri ale lui Pârvan, a căror puțină potrivire cu noua redactare a rindurilor 3—5 e evidentă, cu deosebire în chipul cum se face (mai exact: *cum nu se face*) legătura între partea conservată a rindului 5 și partea conservată a rindului 6. A reproduce inscripția, așa cum face Blavatskaia în apendicele documentar al cărții cunoscute², acceptînd emendația lui Robert, dar păstrînd în același timp întregirile lui Pârvan pentru rîndul 6, înseamnă a ocoli dificultatea, nu a o dezlega. Aceasta, fără a mai stărui asupra faptului că, independent de nepotrivirea pe care o semnalăm, o frază ca *δπως ὑπάρχη ὁ νόμος κατὰ τὸ δόγμα τῶν δέκα* nu se vede bine ce ar putea să însemne. Într-o materie reglementată prin lege (*νόμος*), hotărîrea unui colegiu de magistrați nu poate într-adevăr decît să oglindească normele în vigoare; în cazul special al cetățîilor grecești, unde practica zărăfiei era subordonată unor decrete ale Adunării³ — ba, în unele locuri, constituia obiectul unui adevărat monopol⁴ — dregătorii însărcinați cu administrația finanțelor nu puteau pretinde să modifice prin hotărîrile lor dispozițiile legii, ci numai să le aplice. În aceste condiții, e evident că o restituire potrivit căreia colegiul «celor zece» ar fi fixat printr-o încheiere proprie (*δόγμα*), conținutul unui text legislativ (*νόμος*) apare inacceptabilă altfel decît în ipoteza cînd magistrații în chestiune ar fi fost în chip special însărcinați cu redactarea legilor. Acesta e cazul «nomografilor» din Hermione al căror exemplu îl citează Pârvan — *τοὺς... νομογράφους... καταχωρῆσαι... τὸ δόγμα εἰς τοὺς νόμους*⁵ — dar e un exemplu ce nu dovedește nimic, de vreme ce τὸ δόγμα de care vorbește textul e o hotărîre a *Adunării*, al cărei cuprins «nomografii» sînt invitați să-l «inscrie în legi», și de vreme ce, dacă, așa cum li arată numele, acești executori ai voinței populare erau instituiți pentru a îngriji de redactarea corectă a textelor votate de forurile competente, asemenea altor colegii din alte locuri, nimic nu ne dă dreptul să afirmăm că acesta va fi fost cazul «celor zece» din Histria.

Consecință inevitabilă a acestui raționament e că lectura sugerată de Pârvan pentru rîndul 6 al textului nu poate fi acceptată și că simpla logică impune în acest loc al documentului o întregire mai conformă cu rolul în viața publică al colegiului amintit. Din acest punct de vedere, înlesnirea

¹ «B.C.H.», LIII, 1929, p. 154, n. 3.

² T. V. Blavatskaia, *Zapadnopontiiskie goroda v VII—I vekah do našei eri*, Moscova, 1952, p. 243—244.

³ Cu titlul de exemple, a se vedea decretul olbian IOSPE, I^o, 24, sau decretul din Mylasa, OGIS, 515.

⁴ Cf. A. Andreades, *A History of Greek public Finance*, I (Cambridge, Mass, 1933), p. 180 și urm.

⁵ Syll. ³, 1051, r. 22—25.

pe care niște magistrați în funcție puteau s-o facă unui străin cu titluri la recunoștința cetății (străin care, de felul lui, trebuie să fi fost *τραπεζίτης*, cum rezultă fără putință de îndoială din partea păstrată a rindului 6) era de a-i acorda pentru o durată mai lungă sau mai scurtă liberul exercițiu al unei îndeletniciri fructuoase, în speță convertirea în monedă locală a monedelor de altă proveniență aduse de călători. Că această meserie nu era necontrolată de stat, și nici nu se putea exercita de oricine, și în orice loc, o dovedește, între altele, decretul olbian descoperit în vechiul Hieron, la ieșirea din Strimtori în Marea Neagră, prin care navigatorii spre Borysthenes erau înștiințați că schimbul aurului și argintului ai căror purtători s-ar întâmpla să fie trebuia făcut la Olbia *ἐπὶ τοῦ λιθοῦ τοῦ ἐν τῷ ἐκκλησιασ[τρύβω]*¹ altfel spus într-un loc dinainte stabilit, prin intermediul unor concesionari exclusivi: *οἱ δὲ τῶν ὀνῶν πρῶνται*².

Dacă la Histria lucrurile se vor fi petrecut la fel, cum e probabil, o presupunere firească ar fi că acordarea liberului exercițiu al meseriei de zaraf trebuie să fi făcut parte din atribuțiile « celor zece » (*οἱ δέκα*), magistrați cu rosturi financiare, cum a susținut în chip plauzibil Blavatskaia, întemeindu-se pe analogia colegiului « celor nouă » din Olbia³. În această ipoteză, partea mutilată a rindurilor 5—6 trebuie să fi cuprins acordarea de către magistrații al căror nume a căzut în lacuna rindului 4 (poate colegiul de arhonți) a libertății pentru titularul decretului de a-și practica meseria, așa cum o practicau și alții, în cadrul măsurilor de caracter general edictate de colegiul « celor zece ». Pe grecește, și cu rezerva pe care o impune lipsa de exemple cunoscute din alte locuri, ar fi o frază de tipul: [*... ἄδειαν αὐτῷ ἐπὶ τῷ κολλύβῳ ὅπως ὑπάρχει καὶ ἄλλοις, κατὰ τὸ δόγμα τῶν δέκα* ...

De aci înainte textul nu mai prezintă dificultăți, în ciuda faptului că aici colo întregirile primului editor mai au nevoie de îmbunătățiri. În rindul 8, de pildă, e limpede că *ἀναθεῖναι*: trebuie corectat în *ἀνατεθῆναι*, în concordanță cu *ἀναγραφῆναι* din rindul 7; în rindul 11, lacuna finală, lăsată de Pârvan necompletată, ar putea fi întregită: [*καὶ εἰς τὰ ξένια*], potrivit indicațiilor dintr-un decret publicat de curind, unde se vorbește de « dăruri » trimise de vistier, desigur dintr-un fond anume destinat acestui scop⁴; tot așa, în ultimul rind al documentului, citirea propusă de editor: [*κα[ ]έσαι δὲ αὐτὸν καὶ ἐπὶ ξένια*] întilnită, e adevărat, în inscripția de aiurea⁵, ar trebui poate modificată în [*κα[ ]έσαι καὶ πρὸς τὸν ἱερέα τοῦ Ἀπόλλωνος*], cum stă scris în inscripția histriană abia pomenită, în continuarea rindurilor reproduse.

Mai anevoie de spus e cu care anume din colegiile de dregători cunoscute ar putea fi identificați « cei zece », dat fiind că singurul document histrian unde s pomeniți e tocmai decretul nostru. Referindu-se la situația din Atena, într-un articol pe care am mai avut prilejul să-l cităm, T. V. Blavatskaia asemuiește îndatoririle lor cu ale celor zece *πρωτῆται* din capitala Atticeii, în

¹ IOSPE, I², 24, r. 9—10.

² IOSPE, I², 24, r. 21; Cf. OGIS, 515, r. 15 și urm.

³ IOSPE, I², 32 A, r. 39: *ἡ τῶν ἐννέα ἀρχῆ*; cf. T. V. Blavatskaia, « *Kratkie Soobšcenia Instituta Istorii materialnoi Kulturi* », XXII, p. 58.

⁴ Histria, I, p. 495, nr. 3, r. 5—7: *ἀποστέλλαι δὲ αὐτῷ καὶ ξένια τὸν οἰκονόμον*.

⁵ Cf. Ad. Wilhelm, « *Sitzber. Akad. Wien* », CLXXXIII, 1921, p. 9—12 și L. Robert, « *Rev. de Philologie* », LIII, 1927, p. 97—99.

grija căroră, după mărturia lui Aristotel, s-ar fi aflat concesionarea feluritelor surse de venituri obștești: *μισθοῦσι δὲ τὰ μισθώματα πάντα, καὶ τὰ μέταλλα πωλοῦσι καὶ τὰ τέλη*¹. Sugestia merită să rețină atenția, în sensul că exemplul aparatului de stat atenian, mai bine cunoscut, poate și chiar trebuie să ne călăuzească în dezlegarea problemelor puse de organizarea internă a cetății dobrogene. În ce privește administrația finanțelor în special, materiale epigrafice publicate în vremea din urmă, aducându-ne dovada existenței în Histria a unor minutori de bani publici al căror nume era *μερισταί* și ale căror atribuții nu se confundau cu ale obișnuiților *ταμίαι* sau *οἰκονόμοι*², ne dă putința să formulăm, în primul rînd, ipoteza că «împărțitorii» histrieni reprezintă echivalentul așa numiților *ἀποδέκται* atenieni, distribuitori ai fondurilor obștești între felurile categorii de magistrați (*δέχονται τὰς πάσας καὶ μερίζουσι ταῖς ἀρχαίς*, cum spune despre ei Aristotel³), în al doilea rînd, pe aceea că anonimii *οἱ δέκα* din decretul pe care-l comentăm au putut fi tocmai *οἱ μερισταί* din documentele recent ieșite la iveală⁴.

Oricare ar fi adevărul în această privință, și în așteptarea unor descoperiri ce nu vor lipsi probabil să ne aducă lămuriri suplimentare, un alt aspect al textului merită să fie pus în lumină, și anume indicația pe care — din numărul membrilor colegiului ce ne reține atenția — o putem scoate cu privire la un aspect pînă astăzi puțin cunoscut al vieții publice histriene. Ne referim la împrejurarea că, în ciuda atitor inscripții publicate în ultima jumătate de veac, unele de o excepțională însemnătate și întindere, nici una nu ne dă știri despre împărțirile administrative ale statului histrian, și în special despre circumscripțiile teritoriale căroră, în cele mai multe cetăți grecești, cu nume moștenit de la vechea organizare gentilică, li se spune, chiar cînd aceasta din urmă nu mai e decît o amintire, «triburi» (*φ λαί*). Că asemenea triburi au trebuit să existe la Histria, e un lucru pe care-l putem presupune fără teamă de a ne înșela, după analogia tuturor cetăților grecești guvernate democratic⁵. Cite vor fi fost însă, și ce nume vor fi purtat, sînt întrebări ce n-au fost încă puse și căroră abia acum ne putem încumeta să le răspundem, fie și parțial. Vrem să spunem că obișnuita corespondență dintre numărul triburilor și acela al membrilor principalelor *συναρχαί*, chibzuită să asigure reprezentarea pe bază de egalitate a tuturor diviziunilor teritoriului în cele mai de seamă magistraturi⁶, ne îndreptățește să susținem că — întrucît la Histria membrii unui important colegiu financiar erau în număr de zece — numărul triburilor teritoriale trebuie să fi fost și el egal, fie că e vorba de o simplă potrivire cu numărul phylelor ateniene, fie că ne găsim în fața unei înriuriri exercitate nemijlocit

¹ Const. Aten., XLVII, 2—3.

² Histria, I, p. 494, nr. 3 și p. 538, nr. 18, cu comentariile respective.

³ Const. Aten., XLVIII, 2.

⁴ Pentru mai multe amănunte, a se vedea studiul nostru: Știri noi despre organizarea internă a cetății Histria în perioada autonomiei, în «S.C.I.V.», V, 1954, p. 431—447, unde se pune în lumină analogia indiscutabilă dintre atribuțiile acestor *μερισταί* histrieni și acelea ale așa-numiților *ἀνατάκται* din Milet, pomeniți în două inscripții de un particular interes: Syll.³ 577, r. 19 și OGIS, 213, r. 23.

⁵ Cf. G. Busolt, Griech. Staatskunde, I, München, 1920, p. 262 și urm.

⁶ G. Busolt, Griech. Staatskunde, I, p. 471; G. Glotz, La cité grecque, Paris, 1928, p. 243.

de guvernul attic, în împrejurările obscure care au dus la instaurarea în cetatea dobrogeană a regimului democratic¹.

Ultima problemă e însă de prea mare însemnătate pentru a fi dezbătută în citeva rinduri. De aceea, mulțumindu-ne s-o semnalăm, preferăm să ne întoarcem luarea aminte spre o altă inducție pe care o îndreptățește constatarea că membrii colegiului histrian de *μερισται* trebuie să fi fost în număr de zece. Cu alt prilej, relevând împrejurarea că în unele documente locale magistratul însărcinat cu minuirea fondurilor cetății (așa numitul *οικονόμος*) e pomenit la singular, cită vreme din altele pare a rezulta existența în același moment a mai multor *οικονόμοι*, ne mulțumeam să observăm că «spre sfârșitul secolului al III-lea (de cînd datează documentele în chestiune), funcția de vistier al Histriei trebuie să fi fost colegială, chiar dacă în alte epoci regula aceasta va fi cunoscut modificări»². Astăzi, în lumina considerațiilor ce preced, ni se pare a putea afirma că magistratura de care vorbim trebuie să fi fost din capul locului colegială, numărul membrilor colegiului fiind egal cu numărul membrilor colegiului de *μερισται* și cu numărul triburilor reprezentate în această importantă dregătorie. Tocmai împrejurarea că în astfel de *συναρχία* triburile își aveau cite un delegat desemnat prin tragere la sorti explică, pe de altă parte, pentru ce, în documentele pomenite, uneori se vorbește de colegiul de *οικονόμοι* în ansamblul lui, alteori de «economul» în funcție într-un anumit moment al anului: acela pe care un decret din Erythrai îl numește *ὁ κατὰ μῆνα ταμίας*³ (în alte locuri: *ὁ ἐπιμήνιος τῶν ταμιῶν*⁴) și care, la Histria, trebuie să fi fost gestionarul tezaurului obștesc timp de 36 zile, echivalentul unei «prytanii» sau al unei zecimi a anului civil atenian.

Altă întrebare e, firește, aceea de a ști dacă termenii *ταμίας* și *οικονόμος* vor fi indicat obișnuit pe același dregător sau pe deținătorii unei funcții a cărei denumire s-a putut schimba în curgerea vremii. În așteptarea unor ulterioare precizuni în materie, aduse de viitoare descoperiri epigrafice, am vrea să relevăm în textul pe care-l comentăm o ultimă indicație, susceptibilă să contribuie la lămurirea dezbătutei probleme a eponymiei în cetatea noastră. În această privință, într-un studiu la care am mai avut prilejul să ne referim⁵, cercetătoarea sovietică T. V. Blavatskaia a emis ipoteza potrivit căreia, după adoptarea formei de guvernământ democratice, în a doua jumătate a secolului al V-lea î.e.n., histrienii ar fi înlocuit eponymatul tradițional al preotului lui Apollo prin eponymatul unui demnitar civil, așa numitul *ἐπιμηνητέων*, președinte al Adunării și al fracțiunii din *βουλή* în funcție într-o anumită perioadă a anului. De această ipoteză am fost aduși să ne ocupăm într-un articol anterior⁶ și nu găsim necesar să repetăm considerațiile pe temeul cărora am ajuns la încheierea că trebuie respinsă, ca puțin plauzibilă. La dovezile invocate în studiul nostru, socotim că trebuie adăugat acum documentul pe care-l comentăm, în al cărui

¹ Aristot., Pol., VIII (V), 5, 2; cf. Em. Condurachi, «Bul. St. al Acad. R.P.R., St. ist., filoz. și econ.-politice», t. I, fasc. 2 (1949), p. 117—125.

² Histria, I, p. 497, cu textele acolo citate.

³ Syll.³, 284, r. 14.

⁴ Syll.³, 426, r. 27 (Bargyia).

⁵ «V.D.I.», 1949, fasc. 3, p. 36—45; cf. Zapadnopontiiskie goroda... p. 193—194.

⁶ Știri noi despre organizarea internă a cetății Histria..., în «S.C.I.V.», V, 1954, nr. 3—4, p. 438—441.

rind 5, așa cum a fost reconstituit de Robert, e pomenit sacerdotele eponym din anul votării decretului. Firește, pasajul în chestiune fiind conjectural, mărturia lui poate fi contestată, cu condiția ca să i se substituie o citire mai bună sau să i se dovedească netemeinicia, ceea ce T. V. Blavatskaia n-a făcut, nici n-a încercat să facă, lecțiunea lui Robert părin-du-i-se preferabilă întregirii propuse de Pârvan¹. În aceste condiții, de o părsire din partea histrienilor a tradiționalei eponymii sacerdotale nu mai poate fi însă vorba, pentru că decretul citează numele unui ἱερεὺς în care trebuie să vedem pe eponymul cetății, într-un moment când, fără îndoială posibilă, forma de guvernământ a Histriei era democratică. Argumentul ni se pare peremptoriu și concluzia inevitabilă, cită vreme limitele cronologice înlăuntrul cărora se situează decretul includ perioada din istoria Histriei asupra căreia poartă discuția. Tocmai în această privință ne izbim însă de o dificultate ce n-a fost relevată de cei ce s-au ocupat de inscripție și care e în strinsă legătură cu problema datei documentului, vrem să spunem împrejurarea că în puținele locuri ale textului unde întâlnim dative singulare așteptatul ἰῶτα ἀνεκφώνητον lipsește în chip consecvent. Faptul n-ar avea importanță, dacă, după scris, documentul ar putea fi atribuit unei vremi mai recente decît anul 100 î.e.n.². Totul ne îndeamnă să credem însă că el e mai vechi, începînd cu formele caracteristice ale unei întregi serii de litere — K, N, O, Π, P, A — și sfîrșind cu bara orizontală a lui A, care nu-i încă frîntă³. Așa fiind, data propusă de Pârvan — «cca. 200 î.e.n.» — trebuie socotită ca un *terminus ante quem* acceptabil, ceea ce sporește confuzia cercetătorului, nevoit să opteze între criteriul paleografic și acel lingvistic. Cum am observat mai sus, în treacăt, nici Pârvan nici Blavatskaia nu înregistrează amănuntul, motiv pentru care nici nu se cred obligați să-i găsească explicație. În ce ne privește, socotim că particularitățile paleografice ale inscripției trebuie luate în primul rînd în considerație, cită vreme nu contrazic constatările de ordin fonetic. Din acest punct de vedere, trebuie observat însă că suprimarea lui ἰῶτα ἀνεκφώνητον nu e însoțită în inscripția noastră de confuzia între ι și ε, caracteristică pentru documentele din secolul I î.e.n., ca decretul în cinstea lui Aristagoras⁴. De altă parte, dacă în inscripțiile ajunse pînă la noi «adscierea» lui ἰῶτα se constată la Histria pînă în secolul al III-lea al erei noastre, dintr-o preocupare de purism ce constituie o particularitate a stilului epigrafic în cetatea dobrogeană⁵, în alte părți ale lumii grecești, și în special în metropola Histriei, care e Miletul, căderea lui ι final în dative ca ἄι sau ῶι e un fenomen notat începînd din secolul al III-lea î.e.n.⁶. E adevărat că exemplele încep a deveni numeroase abia în secolul al II-lea; în judecarea fenomenului trebuie avută însă în vedere tendința oamenilor instruiți din toate timpurile de a respecta ortografia tradițională, chiar atunci cînd aceasta nu mai corespunde schimbărilor petrecute în limba vorbită.

¹ Zapadnopontiiskie goroda. ., p. 243—244; cf. «Kratkie Soobščeniia». ., XXII, p. 58.

² W. Larfeld, Handbuch der griech. Epigraphik, Leipzig, 1907, I, p. 305.

³ Cf. «Dacia», II, 1925, p. 205—206, figurile 13 și 14.

⁴ Syll.³, 708.

⁵ Cu titlu de exemple, a se vedea în volumul Histria, I, în mai multe rînduri citat, inscripțiile publicate sub nr. 16, 19, 30, toate din secolul al III-lea e.n.

⁶ Cf. B. Bondesson, De sonis et formis titulorum Milesiorum Didymacorumque, Lund, 1936, p. 59—61.

Pentru a reveni la textul ce ne-a reținut atenția, și sintetizând rezultatele rapidului examen la care l-am supus, ni se pare a fi arătat în paginile ce preced, în primul rînd, că lectura rîndurilor 5—7 trebuie modificată în vederea obținerii unei legături logice între conjecturile lui L. Robert la rîndurile 3—5 și ultimele fraze ale decretului; în al doilea rînd, că mențiunea colegiului «celor zece», în rîndul 7, e de natură să ofere informații utile nu numai în legătură cu organizarea financiară, ci cu viața publică a Histriei în general; în sfîrșit, că, sub raport lingvistic, documentul prezintă un interes deosebit, constituind pînă în acest moment cel mai vechi ecou în epigrafia histriană al unor schimbări fonetice contemporane cu formarea limbii grecești «comune», dar înregistrate în texte la o dată sensibil mai recentă.

D. M. Pippidi

ПОПРАВКИ, ВНЕСЕННЫЕ В РАЗЛИЧНЫЕ ИСТРИЙСКИЕ НАДПИСИ ОПУБЛИКОВАННЫЕ В. ПЫРВАНОМ (II)

(КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ)

Почетный декрет в честь некоего грека — иностранца, опубликованный В. Пырваном («Dacia», II, 1925, стр. 205), уже обратил на себя внимание Л. Роберта, предложившего новое толкование строк 3—5, а также и Т. В. Блаватской, нашедшей в нем полезные указания о финансовой организации этого города. Предпринимая в свою очередь исследование этого фрагментарного документа, автор старается улучшить толкование некоторых частей текстов, а именно строк 5—6 и 11—12. Изучив их содержание, он показывает, что этот декрет может пролить новый свет не только на особенности финансовой и административной организации Истрии, а также и на противоречия в связи с эпонимией этой крепости в III в. н. э.

RECTIFICATIONS APPORTÉES À CERTAINES INSCRIPTIONS D'HISTRIA, PUBLIÉES PAR V. PÂRVAN (II)

(RÉSUMÉ)

Le décret en l'honneur d'un Grec étranger, publié par V. Pârvan («Dacia», II, 1925, p. 205), a déjà retenu l'attention de L. Robert, qui a proposé une nouvelle lecture des lignes 3—5, et de T. V. Blavatskaïa, qui en a tiré d'utiles indications en ce qui concerne l'organisation financière de la cité. Reprenant à son tour l'examen de ce document fragmentaire, l'Auteur s'efforce d'améliorer plusieurs passages du texte, notamment les lignes 5—6, 8 et 11—12. Il en étudie la teneur et montre que le décret est susceptible d'éclairer d'un jour nouveau non seulement l'organisation financière, mais aussi l'organisation administrative d'Histria, ainsi que le problème de l'éponymie de la cité au IIIe siècle avant notre ère.

